

United States Holocaust Memorial Museum
Oral History Interview
Romania Documentation Project

Numele și prenumele interviuatului: Ion Cârhană

Data nașterii: 1921

Locul nașterii: Hirova, Republica Moldova

Rola interviului: RG-50.572.0154.01.01

Data interviului: 10 iunie 2010

Ion Cârhană este născut în anul **1921**, în satul **Hirova** și a fost interviuat cu privire la acțiunile împotriva evreilor care au avut loc în localitatea sa, la începutul celui de-al Doilea Război Mondial.

El relatează că a participat la **îngroparea** celor **82 de evrei** din Hirova, dar și din alte localități, **Vlad, Bălți**, care au fost uciși de către săteni într-o pădure lângă Hirova. El povestește că împreună cu un alt **sătean, Petre Halcă**, îngropa evreii aduși cu căruța de Vasile Purcel și uciși de **Proca Ilarian, Teleșcu Gheorghe și Tănăsescu Nicolae** și încă un sătean al cărui nume nu și-l mai amintește. El spune că toți acești săteni au fost judecați după 1945. El spune că 40 de oameni din sat au fost scoși la îngropat de șeful de post **Golgojan**.

[01]:00:00:00 - [01]:32:50:50

Question: Spuneți-mi, vă rog, numele de familie și prenumele.

Answer: A meu ?

Q: Da.

A: **Cârhană Ivan** Feodorovici.

Q: Din ce an sunteți născut ?

A: Din **1921**, la 21 ianuarie, m-a făcut mama iarna.

Q: Dar unde v-ați născut ?

A: Aici în **Hirova**, am trăit în mijlocul satului, părinții, dar eu m-am măritat, am venit la femeie aici.

Q: Câteva săptămâni în urmă noi am fost la dumneavoastră acasă și ne-ați povestit despre ceea ce ați văzut, personal, ce s-a întâmplat cu evreii la voi în sat. Deci am venit acum ca să vă amintiți din nou în fața camerelor de luat vederi ca să ne povestiți despre ce ați văzut atunci.

A: Unde să vedem ?

Q: În Hirova ați văzut ce s-a întâmplat cu evreii atunci în [19]41 ?

A: Dacă am fost și **i-am îngropat**, măi omule, eu i-am ridicat pe toți, eu am ridicat de cap și unul, un băiat, că e mort, de picioare, și un moșneag, **Petre Halcă**, de spinare, îi trânteam în căruță. Dar căruța, era căruța jidanilor, dar o ducea **Tănase Purcel**, la groapă. **Trei gropi** au fost așa și le-au umplut cu jidani, le-au umplut cu jidani, și noi am acoperit cu țărână și au pus crengi, din pădure au adus, noi dacă am mântuit de astupat crengile acelea și apoi ne-au spus: „voi sunteți liberi, duceți-vă acasă”. Noi am venit acasă și nu mai puteam dormi, m-am speriat, că erau fărâmați, erau bucățiți, aveam o măcă eu bătrână și m-a descântat de speriat de am putut să dormi. Nu puteam dormi, eram tânăr atunci, numai ce, aveam copii de acum, eram cu femeia, femeia am îngropat, două femei am îngropat eu, asta e a treia la mine.

Q: Mata îți amintești până la război la voi în sat erau mulți evrei ?

A: Nu au fost aici mulți, dar **82** au fost de toți, i-au grămădit, de pe la **Vlad**, de pe la **Bălți**, de pe la **Telenești**, dar aici au fost...

Q: Mata ai văzut când îi grămădeau pe dânșii ?

A: Nu, când m-au scos noaptea și îi păzeam acolo în casa aceea unde ședeau ei.

Q: Unde ședeau ei, în care casă ?

A: Într-o casă acolo în centru, unde șade, acesta, **Costea Ciubotaru**, și este fântână în poartă...

Q: Asta era casa lui Costea Ciubotaru atunci sau acum mata spui ?

A: Costea Cibotaru acum trăiește acolo, dar casa aceea a fost a jidanilor, și acolo era casa lungă și ei au încăput acolo în serai și în casă.

Q: Acolo i-au adunat pe toți ăștia ?

A: Acolo i-au adunat și apoi de acolo i-au legat, săracii, cu sârme de mâini și i-au dus la pădure. Dar aici 40 de oameni a ridicat din sat, șeful de post, primarul: „să vă duceți să îngropați jidanii, să îngropați jidanii”.

Q: Deci haideți să o luăm pe rând.

A: De frică ne-am dus, de frică, de nevoie, dacă nu te duci, „tu-ți crucea mă-tii”, zice, „te împușc și pe tine ca și pe jidani”, așa spunea câinele acela, a fost un **șef de post, Golgojan** îi zicea familia, cel mai rău șef de post din România a chicat aici, taman pe sufletul meu, mă mânca pe mine de viu, nu alta.

Q: Deci mata ai spus că evreii au fost adunați într-o casă în centru ?

A: Da, da.

Q: Dar cine i-a adunat pe dânșii ?

A: Cine i-a adunat ? Nu știu cine i-a adunat, ei s-au adunat, ei singuri de acum, că știau care sunt neamuri, unul nu a fost din sat de aici, trăia în Vlad, de acum acela din Vlad...

Q: Ei toți singuri s-au adunat în casa aceea ?

A: Singuri, singuri, singuri, singuri ei s-au adunat acolo.

Q: Dar acolo ei cu pază sau fără pază erau ?

A: Cum ?

Q: În casa aceea ei erau sub pază sau erau fără pază ?

A: Noi eram pază afară, afară, nu în casă, nu înăuntru, dar pe afară eram vreo 10 oameni care păzeam casa aceea, să nu facă ei vreo șotie, să nu se spânzure, să nu seucidă.

Q: Deci mata și încă, toți vreo 10 oameni ați păzit casa aceea ?

A: Da, da, da.

Q: Mata erai **premilitar** atunci ?

A: Cum ?

Q: Erai premilitar atunci ?

A: Premilitar, premilitar eram.

Q: Și ceilalți care păzeau tot premilitari erau ?

A: Au fost bătrâni, erau.

Q: Erău bătrâni.

A: Și bătrâni erau și au fost și tineri de alde mine, dar bătrâni mai mulți erau, erau bătrâni, oameni de 60, 70 de ani. Îi scoteau șeful de post și primarul: „băi, ce să facem, dacă s-au grămădit toți jidanii aici în Hirova, trebuie de făcut ceva cu dânșii”. Șeful de post a primit de la Hitler, de acum știți de Hitler, Hitler a dat un zacaz, să nu vadă picior de jidan, iată, el a dat ordinul, Hitler a dat, de au împușcat jidanii aceia, ce au fost vinovați jidanii, săracii. Tata meu de la dânșii cumpăra toată vara și toamna da nuci, da perje, da poamă, se socotea cu jidanul, era un jidan bogat, câte am tras, băi, băiete, să nu tragă nimeni.

Q: Spuneți, vă rog, dar acolo în casa aceea cât timp i-au ținut ?

A: Ce au făcut ?

Q: Cât timp i-au ținut în casa asta adunați ? Că mata ai spus că i-ați păzit, câte zile i-ați ținut în casa aceea ?

A: Câte zile ?

Q: Da.

A: Vreo trei zile.

Q: Vreo trei zile i-au ținut ?

A: Da, da.

Q: Dar cât timp i-au ținut acolo îi hrăneau, le dădeau mâncare ?

A: Unde ?

Q: În casa asta cât ei au stat închiși.

A: Dar eu știu... nu i-am mai văzut mâncând, săracii, dar lor le mai trebuia mâncare, acolo dacă i-au dus, i-au împușcat, i-au dus acolo în pădure, o poiană mare era, slobodă, a strigat șeful de post: 4 de ăștia cu puștile de la noi, dar 4 jandarmi erau, 8 puști, „odată băieți, bucăți faceți”, i-au fărâmat, săracii, le-au fărâmat capetele, le-au fărâmat coastele, era un jidan, Șai îi zicea, avea 4 copii, 4 băieți și trăia bine cu mahalagiul și taman mahalagiul acela a fost la împușcat jidanii, și i-a zis: „băi, Gheorghe, poți să te lipești să tragi prin inima mea de să nu mă chinuiesc”, jidanul i-a spus lui **Gheorghe Teleșcu** și Gheorghe s-a lipit și poc, s-a cârligat și s-a dus Șai cu tot cu cei 4 băieți și femeia. A fost răs, o nevoie a fost.

Q: Dar cine mai era în afară de Gheorghe Teleșcu acolo dintre săteni ?

A: Apoi acela a fost, **Ilarion Proca**, nu e scris, Proca Ilarion Vasilievici.

Q: Așa și încă alții cine erau ?

A: Purcel, **Purcel Vasile** Fedeorovici, iaca aici a trăit alături cu mine, e mort moșneagul de mult. Cine a mai fost ? Iaca am uitat. Acela, au fost mulți ei, 40 de oameni am fost scoși...

Q: Dar dintre ăștia care mata ai spus că au fost 4 care au împușcat și 4 jandarmi, dintre ăștia din sat cine erau ?

A: ăștia, **Proca Ilarion, Teleșcu Gheorghe și Tănăsescu Nicolae**, dar pe unul l-am uitat, nu știu, că-i mort de mult ori nu știu, că pe acesta nu îl știu, dar pe ăștia 3 îi știu.

Q: Și mata ai văzut cum i-au împușcat acolo ?

A: Noi ședeam jos, așa numai auzeam: poc, poc, poc, poc, poc, poc, dar ei săracii nici nu au dovedit să țipe, i-au fărâmat...

Q: Dar voi ședeți cam la ce distanță depărtare ?

A: Noi ședeam ca cum am ședea în drum, mai departe depărtare, să nu fim cu dânșii acolo.

Q: Cam la câți metri ați stat voi ?

A: La vreo 20 de metri.

Q: De acolo de la 20 de metri se vedea ?

A: Se vedeau, se vedeau, că era liber, nu erau copaci acolo, o poiană liberă.

Q: Și mata ai văzut, ăștia erau evreii care au fost închiși în casa aceea din centru ?

A: Da, da, da.

Q: Dar cine i-au adus pe dânșii înspre pădure, voi i-ați adus sau altcineva ?

A: Aceia i-au adus, aceia care 4 care cu puștile și jandarmii. Erau jandarmi cu puștile și înainte, și din urmă, și ăștia ai noștri cu puștile, înconjurați au fost.

Q: Voi v-ați dus odată cu dânșii la pădure sau mai târziu sau mai înainte ?

A: Cum ?

Q: Voi v-ați dus odată cu coloana, toți ați mers ?

A: Tot în ziua aceea ne-am dus, tot în ziua aceea ne-am dus.

Q: Chiar atunci sau în alt timp mai devreme ?

A: Chiar atunci în ziua aceea, ei să nu șadă să îi umple viermii, și de acum oamenii, de acum aceia 40 de oameni au făcut 4 chihnițe din astea, 4 gropi ca beciurile și i-au cărat. Șeful a șezut cu dânșii acolo: și cruci și Dumnezei și gata, vă împușc pe toți aici, jidan, să nu văd...

Q: Eu vreau să înțeleg mai clar cum s-a întâmplat tot: deci pe dânșii, din casa asta în care au stat ei în centru...

A: Ce ?

Q: Eu vreau să înțeleg exact cum s-a întâmplat tot, da ? Din casă i-au luat și i-au dus înspre pădure.

A: În pădure, în pădure.

Q: Dar gropile erau deja săpate sau le-au săpat atunci ?

A: Le-au săpat.

Q: Atunci le-au săpat ?

A: Le-au săpat, le-au săpat atunci.

Q: Dar mata ai spus că erau 40 de oameni care săpau ?

A: 40 de oameni care au fost la făcut gropile și la astupat și noi am fost 3 de aici care încărcam în căruță și omul cu căruța, Tănase Purcel, căruța era de-a jidanilor, dar de acum dacă jidanii i-au luat, căruța a rămas la Tănase să facă ce vrea cu căruța. Și na, a murit și Tănase, au murit toți, s-au mântuit.

Q: Așa, voi când ați ajuns acolo spre pădure, aceia 40 de oameni de acum săpau gropi ?

A: Lucrau, lucrau.

Q: De acum lucrau ?

A: Lucrau acolo. Lucrau.

Q: Și pe dânșii, pe ăștia evreii, acolo ce erau, erau bărbați sau femei sau copii, ce erau, ce fel de ?

A: Jidani ?

Q: Da.

A: Erau și femei, erau și fete mari, erau și bătrâni, tot neam, dar 82, îți dai seama, dar 82 sunt mulți. S-au umplut țarna aceea cu jidani, cu bucăți de jidani.

Q: Pe dânșii i-au adus pe toți pe jos sau i-au adus cu căruțele ?

A: Pe jos, pe jos, și legați de mâini.

Q: Erau legați fiecare câte unul sau ?

A: Câte doi, câte doi, trei, ca să poată merge pe drum.

Q: Dar data trecută spuneai că erau unii și în căruță, ai spus că era o femeie mai bătrână...

A: Bătrână, **baba Hinda**, apoi bătrâna a dus-o cu căruța și un jandarm a luat-o din căruță de la moș Arion și a zvârlit-o și cu arma drept în cap, poc, i-a fărâmat capul babei, nu a mai mișcat baba nimic, nu a mai strigat văleu ori of, Doamne. Ea dacă a ucis-o, baba nu s-a zbătut tare mult și eu am și înhățat-o cu Andrei a chiochei Marcii și cu Petre Halcă și am pus-o în căruță și a și dus-o la groapă. Și a dat Dumnezeu, la vreo două săptămâni a tras o ploaie și i-au luat pe toți jidanii aceia din gropile acelea, i-au înșirat pe toți la ieșire, nu a rămas în groapa aceea un jidan, pacoste a fost mare asupra lor, i-a înșirat ploaia aceea, a mers ploaie de un metru, de doi, înălțime și a zvârlit toți jidanii acei din gropi. Când eu am fost la Vlad, și venind de la Vlad am zis, haidem pe acolo, eram vreo 3 oameni: „haidem pe acolo să vedem mai este jidanii”. Când ne-am dus, gol, nu-i nimic. Așa viață au fost ei, au tras mare pacoste, dar acum nu știu, mai sunt prin țară jidani, prin Chișinău mai sunt jidani ?

Q: Când au ajuns ei acolo, coloana, iaca, când a ajuns la pădure, i-au împușcat deodată sau au mai așteptat un timp ?

A: Deodată, deodată.

Q: Și cum îi împușcau: pe rând sau pe toți împreună ?

A: Deodată i-au împușcat, mergea câte unul și controla să vadă. A scăpat unul, era cu buza ruptă, **Colman** îi zicea, și a scăpat acela, nu știu cum s-a făcut mort și a venit în sat. A crezut că mai are scăpare, în bob s-a băgat, săracul, și a dat, a noștri au dat de dânsul, erau unul **Vanea Rusu**, Vanea Sacagiul îi zicea lui, comunist, și comunistul acela zice: „iaca este Colman”, dar moș Hârbul zice: „luați și-l împușcați și pe Vanea, că și el e comunist”. Și l-au împușcat cu Colman, cu jidanul, la prăsadă acolo la popa, unde e primăria, cred că ați fost pe la primărie, acolo...

Q: Dar mata de unde știi despre cazul acesta, despre Colman și despre Vanea Rusu ?

A: Apoi dacă ei de acum, dacă noi de acum eram gata să ne ducem la pădure, știam toate celea.

Q: Dar mata ai văzut când pe Rusu și pe Colman i-a împușcat sau nu ai văzut ?

A: Nu am văzut, că de acum pe Colman și pe Vanea Rusu îi împușca, îi împușca aici la prăsadă, era prăsadă acolo și au făcut groapa acolo alde Tănase cu Colea Bărdâhan, și i-au îngropat acolo.

Q: Dar i-ai văzut împușcați acolo ?

A: Pe aceia nu i-am văzut, când pe aceia i-am văzut astupați erau.

Q: De acum groapa ai văzut de acum ?

A: Da, da, da.

Q: Dar asta s-a întâmplat în aceeași zi când cu... ?

A: În ziua aceea când i-au împușcat pe jidani acolo, apoi acela a și venit și în ziua aceea l-a și prins, l-a descoperit, pe Colman l-a găsit, haide, și l-a adus aici, de acum urmărea Hârbu, era om bătrân, bătos: „câine, tu ești tot un câine, un comunist, du-te să te împuște și pe tine cu Colman”. Și erau doi jandarmi de aceia nemți, nemți, ruși, nu știu ce erau, români, poc, poc, și i-au zvârlit în groapă, iaca, cum ai zvârli două cioace, na, și Vanea Rusul s-a mântuit și Colman s-a mântuit. Mata înțelege ? Eu grăiesc moldovenește.

Q: Eu înțeleg. Pe dânșii când i-au împușcat acolo în pădure pe toți evreii ăștia, îi împușcau deodată lângă groapă sau ?

A: Nu lângă groapă, îi căra, din partea aceea îi căra la groapă, era distanță, nu mare distanță, ca în drum, ca în drum, așa.

Q: Cam vreo 20 de metri ?

A: Aha. Acolo erau gropile făcute de rând și de acum era loc unde trăgea căruța și numai îl cârliga și de alde Andrei Tănase, Vasile Bunu, unul așeza...

Q: Câte căruțe erau acolo ?

A: Căruțe ? Numai aceea căruță a fost.

Q: O singură căruță ?

A: O singură căruță i-a cărat. În 10 razuri i-au dus pe toți, îi încărcă ca cum ar încărcă cioace, i-au dus pe toți, și după ce i-au astupat: „duceți-vă acasă”.

Q: Voi ați început să îi încărcăți în căruțe ?

A: Ne-au zis, de acum zice șeful: „sunteți liberi, duceți-vă acasă”.

Q: Dar șeful de post a fost tot timpul acolo cu voi în pădure ?

A: A fost, dar nu a stat, nu a stat, jandarmii au stat, dar șeful s-a dus cu căruța, el era moș Arion cu căruța și el când numai a aranjat jandarmii, le-a spus: „luați seama, băieți, să nu rămână ceva, să nu se piardă ceva, acoperiți tot, frumos, că eu am să vin și am să văd”. El, după ce s-au astupat tot, a venit și el, s-a dat jos din căruță de la moș Arion și s-a dus și s-a uitat, astupați, făcut mormânt pe deasupra lor.

Q: El a venit la urmă încă odată ?

A: Da, da.

Q: Deci a venit la început și a venit la urmă ?

A: Și la început și la urmă. Și i-au astupat, săracii, și...

Q: Eu vreau, deci când pe dânșii i-au împușcat întâi și voi pe dânșii pe urmă ați început să-i încărcăți sau pe dânșii îi împușcau și voi îi încărcăți ?

A: Pe urmă, pe urmă, noi nici nu ne-am atins nimic, până nu au controlat ei să nu fie vreunul viu.

Q: Și spui că pe urmă i-ați încărcat ?

A: După aceea.

Q: Și mata spui că erau 82, mata i-ai numărat sau de unde știi ?

A: Dacă au trecut toți prin mâna mea, cu copil, și femeie,și fată, și bătrân, și dacă mergea în căruță, cum nu aveai să-l numeri, dacă îl luam în mână și îl zvârleam în căruță.

Q: Erau de-a voștri din sat evreii sau erau din alte părți ?

A: Au fost și de-a noștri, iaca a fost așa o familie, două, trei, patru, cinci familii a fost de-a noastre.

Q: Mata i-ai cunoscut, da ?

A: Apoi dacă erau jidani de-a noștri din sat. Dar restul au fost veniți, de pe unde or fi fost ei veniți, la neamuri.

Q: Dar mata îți aduci aminte numele de familie la aceia pe care i-ai cunoscut ?

A: Nu, nu, nu știi familia. Iaca așa, domnișoară, duduică, ce ai fi mata.

Q: Mata spuneai că i-au dus pe urmă acolo la, erau 4 gropi și îi aruncau în toate astea 4 gropi sau numai în una din ele ?

A: Trei gropi, trei gropi, nu patru.

Q: Trei gropi erau ?

A: Trei gropi, în toate, toate le-au umplut.

Q: Toate gropile ?

A: Toate le-au umplut, că erau, una de alta se țineau, au umplut-o pe asta, trecea la cealaltă, pe cealaltă: „gata, băi, ați strâns tot ?”. A mers un om care era stăpân acolo, un pădurar, a mers la fătare acolo și s-a uitat să nu fi rămas vreo bucată ori vreo mână, a strâns tot, noi am strâns, cu moșneagul, cu Petre Halcă și cu Andrei, le-am pus în căruță și le-am dus. Ei, nu erau fărâmați ei tare, dar dacă l-a pălit glonte, dacă pe aici a intrat pe dincoace i-a fărâmat capul, care i-a pălit în inimă încă mai repede a murit. Vai de capul lor. Dar noi tare mare frică am tras.

Q: Și ăștia 40 de oameni...

A: Tare frică am tras, măi duduică, mata știi, că eu aveam femeia tânără și ea se temea de acum de a se culca în casă cu mine: „măi, ce ai făcut, te-ai dus tu la îngropat jidanii ?”. Nu m-a chemat nimeni, până acum nu m-a întrebat nimeni nimic, nimic, ce să zic.

Q: Dar au rămas ceva lucruri de-a lor obiecte ?

A: Dacă au rămas, le-au luat care și cum a putut, dar eu le-am zis: „nu-mi trebuie mie un capăt de ață, nu-mi trebuie de-a lor”.

Q: Dar mata spuneai că Petre Halcă a găsit **bani**.

A: **25.000** a găsit, aici legați la picior la Brana la Șleiba, **o jidaucă bogată**, și bărbat avea voinici, ea era de la Jora, unde o fi Jora aceea, și au adus-o aici, se măritase în sat aici la noi și cele 25.000, moșneagul să le captureze el singur, nouă nu ne-a dat o copeică, dar un **gardist** ședea acolo și a văzut: „să îmi dai și mie 5.000 dacă vrei să scapi, dacă nu, ți le iau pe toate”. Până ce nu i-a dat 5.000 nu s-a lăsat, **Mitea Cuciuc** îi zicea la acela care i-a luat moșneagului, lui Petre Halcă, 5.000.

Q: Dar mata când spui gardist, ce ai în vedere, ce era ?

A: Ce ?

Q: Când spui că era gardist, ce era gardist atunci ?

A: Sergent de stradă, gardist de stradă, sergent, ce, nu știi ce înseamnă asta, era prin satul nostru Ei 4 erau.

Q: Un fel de pază din asta publică ?

A: După aceea au mers cu noi acolo. Ei păzeau, păzeau jidanii să nu rămână fărâmați, să nu fugă, să nu. Se uitau la noi cum încercăm: „măi, dar tare de cap sunteți”.

Q: Și cam cât timp a durat, iaca, tot, până ce i-au împușcat, până când i-ați cărat și i-ați îngropat, cât timp a durat tot asta ?

A: Ce a făcut ?

Q: Cât timp a avut loc până ce, iaca, de la început până i-au îngropat, cam câte ore ați stat acolo ?

A: Vreo 3 ceasuri de vreme, în 3 ceasuri au fost astupați toți, au fost oameni mulți, 40 de oameni, o căruță a fost la dispoziție, i-au cărat, în 3 ceasuri de vreme, că așa ne-a spus de acolo, cât a durat, 3 ceasuri. I-au acoperit, au adus crengi din pădure, o serie de oameni, au pus pe dânșii și acolo au zvârlit țărână. E, dacă apă mare a fost și i-a umflat apa și i-au înșirat, care i-au dus apa, numai Dumnezeu știe.

Q: Dar ce a fost, ce s-a întâmplat cu averea la evreii de la voi din sat ?

A: Au luat ăștia care și cum au putut, care și cum au putut, care a fost de prin mahală de acolo, apoi au furat, au luat, au fărâmat, eu am fost

Q: Spuneți, vă rog, dar ăștia 4 care de la voi din sat, Tănăsescu

A: Da, da, ăștia.

Q: Pe dânșii pe urmă nu i-a ?

A: I-au ucis, 10 ani de pușcărie pe urmă au făcut, Teleșcu acela și cu Proca, 15 ani de pușcărie au făcut oamenii aceia.

Q: Pe urmă pe timpul sovieticilor i-au judecat, da ?

A: I-au judecat, i-au judecat. De acum numai pe Petre Halcă nu a putut să-l judece și pe mine, că noi am fost la strâns cadavrele acelea, trupurile acelea, noi nu am fost cu ciomagul să ucidem sau ceva, noi am strâns.

Q: Dar atunci după război a venit să vă cerceteze, a venit cineva de la miliție, de la ?

A: Nimeni nu a venit să mă întrebe, nimeni nu m-a întrebat nimic, numai pe aceia i-a luat, pe gardiștii aceia, pe aceia cu puștile care au împușcat, dar Arion, Arion acela l-a luat și spunea că în toată ziua îi trăgea un ciomag unul, în toată ziua îi trăgea un ciomag unul, în Govorcuta, unde o fi fost un oraș, un târg, acolo a fost el.

Q: Dar pe urmă s-a întors acasă ?

A: Ce ?

Q: Pe urmă s-a întors acasă, da ?

A: Cine, Arion ?

Q: Da.

A: Da, a venit acasă, a trăit cu o cumnată de-a mea, o soră de-a femeii mele, a trăit până a murit, eu l-am îngropat, eu l-am îngropat pe Arion, și pe Sașa, pe cumnata mea, Sașa la mine aici a murit, că nu avea copii

Q: Dar ăștia toți, Arion, Proca, Teleșcu, ei erau în vârstă sau erau tineri ?

A: În vârstă de acum, trecuți de armată.

Q: Deci erau de vreo 30 și ceva de ani ?

A: Da, da, da. Erau trecuți de armată.

Q: Și aveau familii sau erau holtei ?

A: Acela Arion avea familie, și acesta Gheorghe Teleșcu avea familie, femeia lui a murit în Mongolia, pe dânsul l-a luat la pușcărie, dar pe femeie a fost ridicată la Mongolia a luat-o, și acolo a murit, săraca.

Q: Dar mata ai auzit de cuziști, de gardiști, până la război erau în sat la voi ?

A: Cine ?

Q: Cuziști, Garda de Fier, legionari ?

A: Da, da, da. Au fost, legionari de aceia au fost pe aici pe la noi, am stat chiar de vorbă cu dânsii. Eu eram meșter de cântare, că am făcut premilităria, apoi eu eram flancul drept și dam tonul la cântare: „Astă noapte războiul la Prut s-a început”. Apoi ei de acum strigau: „Cârhană, tonul!” Am fost. Aceia, câte am tras și eu, dar armata la români...

Q: Dar spuneți-ne cu legionarii până la urmă ce ?

A: Legionarii aceia, ei cântau, dar pe jandarmi să nu-i vadă, și jandarmii se cam, ședeau și se ascundeau de dânșii să nu dea ochii cu dânșii.

Q: Dar ce voiau legionarii ?

A: Dar nu se știe, că le căutau pricină la jandarmi, legionarii aceia, erau din Garda de Fier, așa se chemau legionari: „Să întindem hora pe întregul zăvoi, când suntem la noi acasă și în țară la noi”. Cântau, aveau cuvinte la cântări și la mine striga și mai era unul Ion Roșca, a murit și acela, săracul, care era meșter de cântare, așa legionarii aceia ne chema și ne obliga să cântăm cu dânșii, dar jandarmii aveau ciudă pe noi: „unde vă duceți ? Băgați de seamă, rămâneți cu noi, ei o să se ducă”.

Q: Dar cum se purtau ei cu evreii, legionarii ?

A: Legionarii, d’apoi dacă nu vedeam, când au venit legionarii de acum, evreii erau împușcați.

Q: Dar înainte de asta ce relație aveau legionarii cu evreii ?

A: Erau oameni străini, nu știu de unde erau, tineri.

Q: Dar din sat de la voi ?

A: Nu erau de la noi din sat, de la Telenești.

Q: Dar cuziști nu ați avut ?

A: Ce ?

Q: Cuziști.

A: Fugiți ?

Q: Cuziști.

A: Nu am avut.

Q: De partidul lui Cuza.

A: **Cuziști** ?

Q: Da.

A: A fost unul, **Vasile Sârbu**, și a ieșit primar și l-a ridicat, s-a dus acela cu tot cu familie, cu tot cu copii.

Q: Sovieticii l-au luat, așa înțeleg eu ?

A: Da. Da, da.

Q: După război a rămas vreun evreu în viață la voi în sat ?

A: A rămas unul, dar nu a trăit aici în sat, Leizer îi zicea, și avea o fată și femeia, și a trăit dincoace de mine, de râpă, nu știu, că nu i-a convenit lui aici, la noi făceau tutun și pe dânsul îl puneau, el era cam bătrâior, s-a dus...

Q: Dar nu știți cum de a rămas în viață ?

A: Nu știu cum a rămas în viață el, că nu era în sat atunci când i-au împușcat pe aceia, nu era în sat, și pe urmă el a venit, după ce pe aceia i-a îngropat și acela primar care a nostru nici nu și-a bătut capul de dânsul, mare nevoie, să trăiască Leizer aici, dar dacă nu a trăit, săracul, și-a găsit loc și s-a dus și unde s-a dus, acolo a murit cu tot cu jidaucă, cu fată.

Q: Dar în afară de evrei atunci au mai fost omorâți și alții ?

A: Cum ?

Q: În afară de evrei au mai fost și alții omorâți atunci ?

A: Nu, nu, nu.

Q: Dar nu știți, cu țiganii nu s-a întâmplat nimic ?

A: Nu, nu. Nu. Numai jidani, numai jidani, 82 de jidani cu tot cu copii.

Q: Mulțumesc.

A: Avea aceea care a găsit bani un băiețel frumos și umbla săracul el și da din mâini să nu-l împuște, să nu-l împuște, a mers dracul de jandarm, pleosc

Q: Numai o întrebare voiam să vă întreb: deci când i-au dus pe dâșii, că erau 82 de oameni.

A: Cum ?

Q: Când i-au adus pe dâșii acolo în pădure, îi împușcau în grupuri, câte unul pe rând, sau toți odată, cum ?

A: Grămadă.

Q: Cum grămadă, i-au pus pe toți ?

A: Cum erau legați, apoi mergea unul și tăia sârmele, lua sârmele de la mâini, îi înșira, îi înșira să nu rămână viu. Acolo i-au înșirat pe țarina aceea, că țarina aceea era mare, iarbă verde, acolo și mergea o răpușoară cu apă, îi ducea, săracii, „dați-ne voie să bem o gură de apă”, cereau apă, „nu aveți voie”, poc, poc.

Q: Și împușcau toțiăștia 8 deodată sau pe rând îi împușcau ?

A: Pe toți, toți trăgeau, se dau într-o parte să nu tragă în unul în altul, într-o parte numai, unde erau jidani, tot în jidani băteau, în jidani băteau.

Q: Dar înainte de asta i-au dezbrăcat de haine sau îi împușcau îmbrăcați ?

A: Pe urmă i-au dezbrăcat, dar pe alții i-au dezbrăcat, pe alții care și-au rupt hainele de pe dâșii așa i-au îngropat cu hainele lor.

Q: Dar înseamnă cu numai pe o parte i-au dezbrăcat sau pe toți sau cum ?

A: Pe cei care aveau haine mai bune.

Q: Și cine i-a dezbrăcat pe aceia care ?

A: Tot aceia care îngropau, care lucrau la groapă.

Q: Mata se spui că aceia ?

A: Mie nu mi-a trebuit nimic, eu nu puteam scăpa să vin acasă, și mă temeam, noaptea se băgau, mă speriasem, m-am înfricoșat, nu am văzut eu atâta fărâmătură, jidani, și pe toți i-am ridicat, pe toți i-am ridicat în căruțe. Acolo de acum erau alți oameni care îi cârligau și îi dau în groapă, dar aici eu, Andrei a chiochei Mașii și Petre Halcă, noi acești 3 oameni, au mers acei 82 de trupuri de oameni au mers pe mâna noastră.

Q: Mulțumesc.